

תקנות להצלת הרבים – שליחות בהפרשה

קידושין מא-מא:

האומר לשלוחו צא תרום – תרום כדעת בעל הבית, ואם אינו יודע דעת בעל הבית – תרום כבינונית אחר מחמשים... אמר קרא: 'אתם' (במדבר יח) 'גם אתם', לרבות את השליח.

שולחן ערוך יורה דעה סימן שכח סעיף ג

אין מפרישין חלה בלא רשות בעל העיסה.
הגה: מיהו אם ידעינן דזכות הוא לבעל העיסה, כגון שהיתה העיסה מתקלקלת, מותר ליטול חלה בלא רשותו, דזכין לאדם שלא בפניו. וכן משרתת שבבית יכולה ליטול חלה בלא רשותו, כיון שרגילה היא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות (ת"ה סי' קפ"ח).

רמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה ג

התרום שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם, אם בא בעל הבית ואמר לו כלך אצל יפות אם היו שם יפות ממה שתרום תרומתו שהרי אינו מקפיד.

קונטרס "לאפרושי מאיסורא"

בדבר המצאת רב גדול אחד לתקן כל פירות איי מאיסור טבל עיי הפרשת תרומים באופן כללי מכל פירות הארץ שלא מדעת הבעלים מטעם זכין לאדם שלא בפניו.

אחד מגדולי ירושלים הרב הגה"צ מוה"ר דוד בהר"ן שליט"א בראותו שאין נוהרין כראוי בהפרשת תרומים והאוכל פירותיו טבלים כאוכל נבלות וטרפות, השכיל ומצא תקנה "לאפרושי מאיסורא" לזכות את הרבים עיי זה שהוא מפריש מדי יום ביומו תרומים באופן כללי מכל מיני תבואה ופירות הארץ שלא תוקנו ולא יתוקנו מאיסור טבל עיי הפרשה שנוסחה מובאת להלן. יסודי הדברים הם שבדרך כלל ברור הדבר שלא שום ספק שיותר מאחד ממאגרי מכל מיני מאכל מתקלקל ונפסד ודאי מן העולם באופן שאין שום אדם נהנה כלל מזה, וכמו"כ מסתבר דאף חלק זה שנפסד ומתקלקל לאחר זמן מ"מ כל זמן שעדיין לא נתקלקל אפשר שפיר לעשותו תרומה, ואע"פ שבשעת הקריאת שם לא מבורר עדיין החלק המתקלקל מ"מ כיון דתרומים בזה"ז רק מדרבנן סמכינן שפיר אברירה. כמו כן מסתבר שאף הריקנים שבישראל בשעה שאין להם כלל שום טורח או הפסד ממון ודאי נוחא להו בהתיירא טפי מאיסורא וכ"ש שאינם רוצים ח"ו להיות חוטאים ומחטיאי רבים, ועפ"י כל ההנחות הנ"ל מצא תקנה להפריש מעשר ראשון שני וצני מסדגהם על שלהם דאע"ג שאין הבעלים יודעים כלל מזה וגם אינם רוצים כלל לקיים מצות נתינה מ"מ איסור טבל מיהו פקע, ואילו תרומה גדולה ותרומת מעשר סאסורין כאכילה הרי הוא קורא שם מעכשו על אותו החלק המתקלקל ונפסד לאחר זמן, משום דכיון שהוא כלה ונפסד מהעולם שלא עיי מאכל נסצא שגם אם מתברר אח"כ שחלק זה הי' תחלה תרומה מ"מ לא נעשה בו שום דבר שאסור להעשות בתרומה, ומעתה כיון שצ"י תיקון זה אין להבעלים שום טורח והפסד יש לנו לומר דודאי נוחא להו בהך הפרשה ושליחותיהו הוא דקעביד מטעם זכין לאדם שלא בפניו. והנה בתחלה הסתיר החכם הנ"ל את מעשהו ולא היה ידוע כלל לרבים, לא כן בזמן האחרון נתפרסם הדבר והתחילו גם רבים מיראי ד' לסמוך גם לכתחלה על הפרשה זו. לזאת נדרשתי לאשר שאלוני לברר טיב הפרשה זו לפי קט שכ"י עד כמה שידי נגעתי בעזר החונן לאדם דעת *.

נוסח התפרשה

הריני קובע תרומות ומעשרות על כל מיני תבואה ופירות טבל שלא יבואו לידי הפרשה מתוקנת כדתוה"ק. שיעור כגודל חסה מכל מיני תבואה ופירות החייבים בתרומים שהוא ראוי להיות תרומה וגם יופסד מן העולם באופן שלא יעשה בו שום דבר האסור בתרומה יהיה תרומה גדולה מעכשו על כל מה שאפשר לתקן מאותו המין. חלק אחד ממאה שיופסד באופן הנ"ל אחרי ההפסדה הנ"ל עם עוד תשעה חלקי מעשר ראשון שיאכלו בראשונה הרי הם מעכשו מעשר ראשון, ואותו אחד ממאה הנ"ל הרי הוא תרומת מעשר. שיעור הראוי למעשר שני שיאכל באחרונה הרי הוא מעכשו מעשר שני. (בפירות שנה שלישית וששית אומר מעשר עני במקום שני) כל מעשר שני שלא נפדה וגם לא יפדה הרי הוא פדוי על פרוטה אחת מהמטבע שיחדתי לפדיון. וכמו כן הנני מתנה מעתה על כל מיני פירות ותבואה המחוברים לקרקע שכבר הביאו שלישי שלאחר תלישתם מן הקרקע יהיו תרומים כנ"ל.

סימן א.

דין הפרשת תרומים מפירות שאינם שלו מטעם זכין לאדם שלא בפניו. ובכלל דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם.

[א] יסוד הכיתור ועיקר הטעם לקמחך על

הפרשה זו שהיא לגמרי שלא מדעת כבעלים כולל מדברי החכ"ד זק"י קפ"ח שכניאם ברמ"ח זקלרס ככג"כ זכ"ע יו"ד ק"י שכ"ח קע"ף ג' ח"ל : מיהו אם ידעין חזכות כולל לבעל כעיקר כגון שכיתור כעיקר מתקלקלת מותר ליפול חלה

בהיותי בטוח שכל צורבא מרבין יודע ומבין שיש כמה תשובות לכך, וגם בכלל חושבני שכירור הלכת אין להתחשב ביותר עם סענות אלה, לכן לא מצאתי לנתון להדסים את אשר נלע"ד להשיב על כל זה.

* בהשקפה ראשונה כל השימוע דבר זה צטר ותוסה רא"כ מה טעם ורצוני לתקנה ומאי ולא התחכמו גם אז לתקן עיי התבואה זו ולהציב גם את העיה עצמם מאיסור טבל ועוד כמה חסיהות כאלה, אך